Чума у тварин

огляд **літератури**

Терміном «чума» історично позначають гострі інфекційні хвороби з високим відсотком летальності (до 90–100%) та швидким розповсюдженням. У сучасній ветеринарній літературі дослідження розділені за конкретними нозологічними формами: [1, 2, 3]

Чума м'ясоїдних (чумка собак) — уражає псових, куницевих, єнотових.

Класична (КЧС) та Африканська (АЧС) чума свиней — найнебезпечніші інфекції для свинарства.

Чума дрібних жуйних (ЧДЖ) та історично викорінена **чума великої рогатої худоби (ЧВРХ)**

Згідно з даними епізоотологічних моніторингів:
Джерела інфекції: Хворі тварини та вірусоносії (зокрема в інкубаційному періоді), які виділяють вірус із секретами (ніс, очі), фекаліями та сечею.
Резервуари в дикій природі: Для КЧС та АЧС головним резервуаром є дикі кабани; для чуми м'ясоїдних — бродячі собаки та дикі хижаки (лисиці, вовки).
Шляхи передачі: Переважно аліментарний (через корми) та аерогенний (респіраторний). Для чуми м'ясоїдних характерна чітка сезонність (весна/осінь

Бактеріальні та грибкові зоонози : наукова монографія / Корнієнко Л.Є. та ін., за ред. Корнієнка Л.Є. Київ : ДНДІЛДВСЕ, 2025. 816 с. Бібліогр.: с.615-814.

Зоонози становлять значну загрозу для здоров'я людей і тварин. Ці хвороби є багатофакторними проявами і відображають складність екосистем, в яких співіснують тварини і люди. На розвиток цих захворювань впливають численні взаємопов'язані глобальні фактори, включаючі екологічну еволюцію, демографію та поведінку людини. У цій монографії автори зупинилися на проблемах зоонозів, спричинених біологічними агентами бактеріальної та грибкової природи. Представлена робота є узагальненням власного та світового досвіду з бактеріальних та грибних зоонозів у ветеринарній та гуманній медицині. Вона охоплює питання багатьох нозологічних одиниць, особливо актуальних для України та таких, що становлять загрозу для її території внаслідок транскордонного поширення, російської військової агресії та потенціальних актів біотероризму з боку російських загарбників. Монографія розрахована на широке коло фахівців наукових та практичних установ ветеринарної медицини, гуманної медицини та біології.

Транскордонні хвороби тварин: наукова монографія / Корнієнко Л.Є. та ін.За ред. Корнієнка Л.Є..Харків:ФОП Бровін О.В., 2023.554с.

У науковій монографії викладено сучасні погляди на транскордонні хвороби тварин. Автори, грунтуючись на наукових працях і сучасних розробках щодо розповсюдження і профілактики транскордонних захворювань розкривають значення цих хвороб в епізоотології, наводять загальні закономірності й тенденції їх поширення, розкривають сучасні відомості про збудників цих захворювань, описують питання нинішнього стану боротьби з ними. Наведено характеристики й особливості сучасного перебігу транскордонних хвороб тварин, описані епізоотологічні їх особливості, викладено новітні методи діагностики і заходи профілактики й боротьби з ними. Для спеціалістів районних і обласних управлінь, лікарень ветеринарної медицини, слухачів інститутів і факультетів післядипломного навчання, викладачів та студентів факультетів ветеринарної медицини вищих навчальних аграрних закладів і загал практичних фахівців ветеринарної медицини.

Повільні інфекційні хвороби тварин : наукова монографія / Корнієнко Л.Є. та ін.За ред. Корнієнка Л.Є. Черкаси : Вид-ць Чабаненко Ю.А., 2020. 508 с. Бібліогр.: с.445-506.

У науковій монографії викладено сучасне розуміння поняття "персистування вірусів" і формування повільних, хронічних і латентних інфекцій у сільськогосподарських і диких тварин. Розкрито основні механізми персистування вірусів під час повільних інфекційних захворювань. Автори виводять загальні закономірності, причини й передумови виникнення повільних інфекцій, розкривають сучасні відомості про збудників, клінічний і паталого-анатомічний їхні прояви, епізоотологічні та епідеміологічні особливості, сучасні методи діагностики, специфічної профілактики й заходи боротьби з найбільш актуальними (переважно зоонозними) повільними інфекціями в рамках підходу "Єдине здоров'я". Розрахована на спеціалістів лікарень ветеринарної медицини, слухачів інститутів і факультетів післядипломного навчання, викладачів та студентів факультетів ветеринарної медицини вищих навчальних аграрних

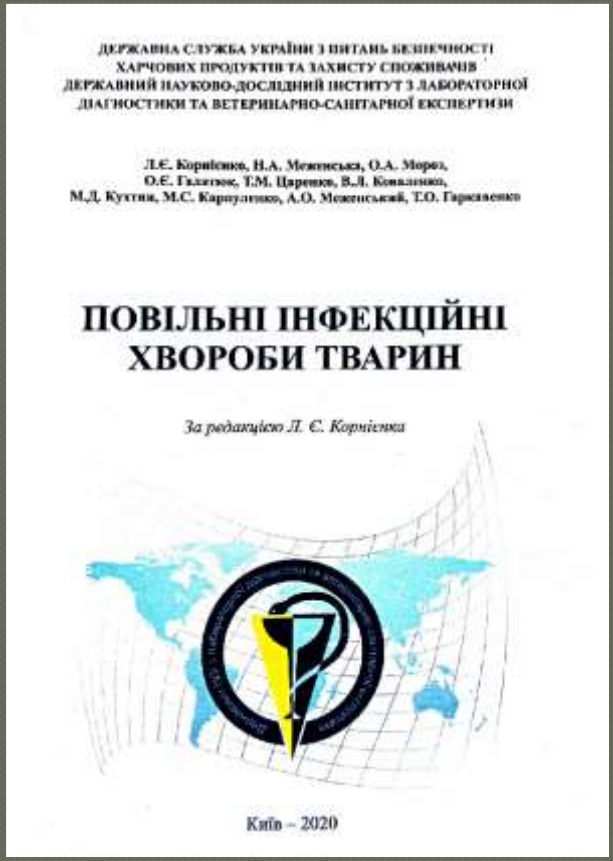

Соляник М.Б., Коваленко В.Ф.

Що таке африканська чума свиней (етіологія захворювання, симптоми, виявлення, сучасні методи боротьби). Сучасні методм боротьби з АЧС, вплив ферментованих кормів : інформаційний збірник (зібрання матеріалів за 2005-2018 рік). Херсон : Олді-плюс, 2018. 70 с.

Автори, на свій погляд, зібрали основні матеріали для ознайомлення фермерів, інших фахівців з тваринництва для ознайомлення, що таке африканська чума свиней (АЧС) її наслідки, яку небезпеку вона несе і якими методами можна боротися з АЧС.

Африканська чума свиней: історія, сьогодення та перспективи : монографія / Стегній Б.Т. та ін. Київ : СТ-Друк, 2015. 252 с.

Монографію присвячено одній з найбільш небезпечних емерджентних транскордонних хвороб тварин - африканській чумі свиней. Наведено сучасні дані з етіології, епізоотології, патогенезу, клінічної картини та патоморфології, діагностики та заходів боротьби з АЧС. Для спеціалістів ветеринарної медицини, науковців, аспірантів і студентів.

Проблеми інфекційних хвороб тварин : монографія / Синицин В.А. та ін. ; за заг. ред. Синицина В.А.. Ніжин : Вид-во ПП Лисенко М.М., 2015. 544 с.

Монографія піднімає актуальні питання щодо інфекційних хвороб тварин та проведення епізоотичного моніторингу інфекційних патологій тварин та зооантропонозів (класична чума свиней, африканська чума свиней, лептоспіроз, сказ, сибірка, анаеробні інфекції тощо). В умовах розширення торговельно-економічних зв'язків, збільшення імпорту племінних (генетичних) ресурсів в Україну та недостатнього оперативного відстеження епізоотичного стану суттєво зростає загроза занесення на територію нашої держави збудників зазначених інфекційних захворювань. Разом з цим розробка сучасної діагностики, засобів профілактики, а особливо на рівні нанотехнологій - перспектива безпеки від інфекційних захворювань тварин.

Маркович І.Г., Гриневич О.Й., Маркович І.Ф.

Інфекції, актуальні для людини та тварин: загрози і ризики, обумовлені ними.

Київ : СПД ФО "Коломіцин В.Ю.", 2013. 561 с.

У посібнику висвітлено основні аспекти епідеміології інфекційних хвороб, притаманних людині та тваринам, деякі напрями діяльності закладів Державної санітарно-епідеміологічної служби Міністерства охорони здоров'я та Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України щодо забезпечення епідеміологічного та епізоотичного благополуччя в державі.

Інфекційні хвороби тварин з везикулярним синдромом : навч. посіб. / Л.Є. Корнієнко Л.Є.та ін ; за ред. Корнієнка Л.Є. Біла Церква : БНАУ, 2010. 272 с.

У навчальному посібнику викладені сучасні погляди на інфекційні хвороби тварин з везикулярним сидромом. Автори, грунтуючись на наукових працях і сучасних розробках у діагностиці і профілактиці інфекційних захворювань, розкривають місце цих захворювань в епізоотології, виводять загальні закономірності й тенденції їх поширення, розкривають сучасні відомості про збудників, клінічний і паталого-анатомічний прояви.

Сапронозні інфекційні хвороби тварин : монографія / Корнієнко Л.Є. та ін; за ред. Корнієнко Л.Є., Бусола В.О. Біла Церква : БДАУ, 2009. 300 с.

У монографії викладено сучасне розуміння поняття "сапронозів" сільськогосподарських тварин. Автори, грунтуючись на наукових працях (переважно епідеміологів), розкривають місце сапронозів в епізоотології, виводять загальні закономірності, причини й передумови їх виникнення, розкривають сучасні відомості про збудників, клінічні і патологічні їх прояви.

Хвороби свиней : навч. посіб. / Левченко В.І. та ін. ; за ред. Левченка В.І.Біла Церква : БДАУ, 2005. 168 с. Бібліогр.: с.162-165.

У посібнику викладені особливості і найпоширеніші неінфекційні та інфекціні хвороби свиней, приведені схеми диференційної діагностики, методи терапії та профілактики. Для студентів і спеціалістів ветеринарної медицини.

Інфекційні та інвазійні хвороби кролів : монографія / Корнієнко Л.Є., Домбровський О.Б., Пономар С.І., Антіпов А.А. Біла Церква, 2003. 288 с.

У монографії описано заразні хвороби кролів, наведені сучасні відомості про збудників захворювань, клінічний і паталого-анатомічний прояв хвороб, подана характеристика патогенезу, описані епізоотологічні особливості, викладені новітні методи діагностики тощо. Для студентів, викладачів сільськогосподарських і ветеринарних навчальних закладів, фахівців ветеринарної медицини, кролівників-любителів.

Каришева А.Ф.Спеціальна епізоотологія : підручник. Київ : Вища освіта, 2002. 703 с. Бібліогр.: с.700.

У підручнику описано основні інфекційні захворювання всіх видів сільськогосподарських тварин, а також птиці, хутрових звірів, бджіл та риб. Наведено відомості про перебіг та заходи боротьби з інфекціями тропічних країн, що за умови існуючих міжнародних зв'язків становлять велику загрозу для європейських країн. Для студентів аграрних вищів зі спеціальності "Ветеринарна медицина".

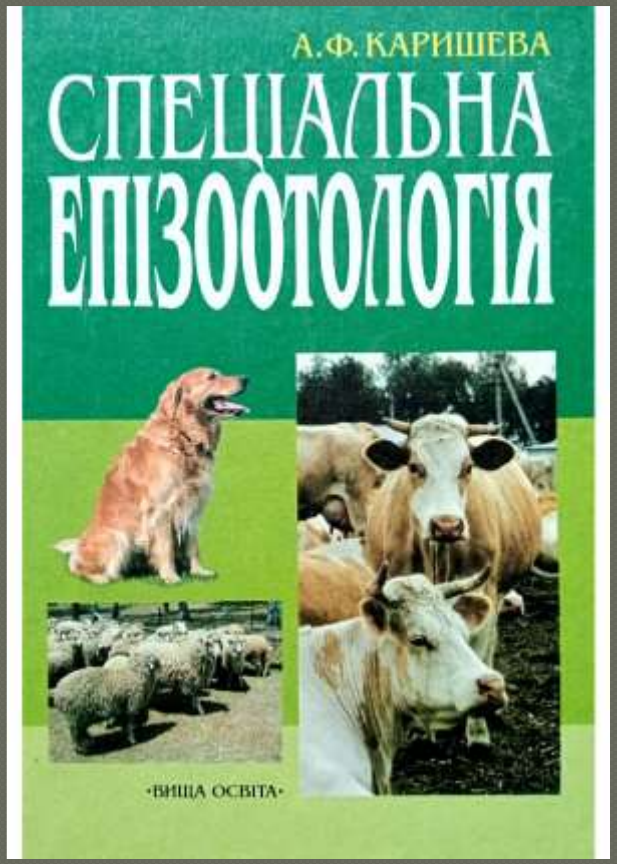

Чума м'ясоїдних (вірусологічні та епізоотологічні аспекти, лікування, профілактика, заходи боротьби) : монографія / Конієнко Л.Є. та ін.2-ге вид., перероб. і доп. Біла Церква : БДАУ, 2002. 176 с.

В монографії описано чуму м'ясоїдних у хутрових звірів та собак. Наведені сучасні відомості про збудника цієї найбільш розповсюдженої хвороби дрібних тварин, дана характеристика патогенезу, описані епізоотологічні особливості, викладені сучасні методи діагностики, специфічної профілактики і заходи боротьби. Для широкого кола спеціалістів ветеринарної медицини.

лабораторна діагностика

- **ПЛР (полімеразна ланцюгова реакція):** найбільш точний метод виявлення генетичного матеріалу вірусу.
- **ІФА (імуноферментний аналіз)** та реакція зворотної транскрипції.
- Аналізи крові та сечі (оцінка загального стану, рівня лейкоцитів та біохімічних показників).
- Дослідження спинномозкової рідини (ліквору) при нервових формах хвороби.
- Застосування експрес-тестів у ветеринарних клініках

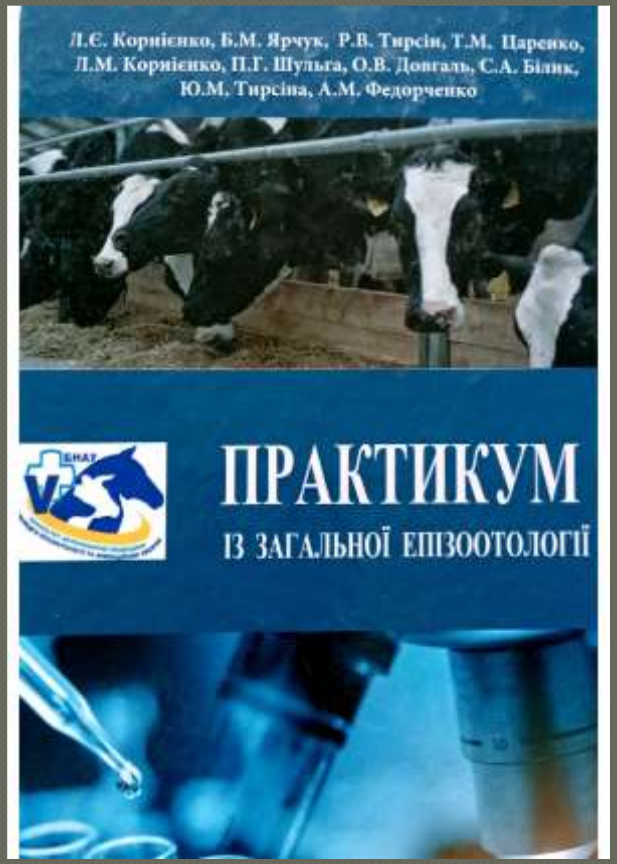

Практикум із загальної епізоотології / Корнієнко Л.Є. та ін. 2-ге вид., перероб. і доп. Біла Церква, 2018. 352 с.

У навчальному виданні викладена методика проведення лабораторно-практичних занять із загальної епізоотології, розглянуті основні питання роботи із заразнохворими тваринами, проведення діагностичних досліджень, відбору і пересилки патматеріалу, епізоотологічного обстеження та основ епізоотологічного аналізу і ризиків, специфічної профілактики інфекційних хвороб, основ ветеринарної санітарії та організації ветеринарних заходів за інфекційних хвороб тварин. Для студентів факультету ветеринарної медицини спеціальнсті 211 "Ветеринарна медицина" освітнього рівня "Магістр".

Ситюк М.П., Почерняєв К.Ф., Невольо О.М. Методичні рекомендації спосіб прижиттєвого відбору слини від диких кабанів з метою моніторинових досліджень африканської чуми свиней.Ніжин:ПП Лисенко М.М., 2014.24с.

У рекомендціях наведені дані щодо способу прижиттєвого відбору слини від диких свиней з метою проведення моніторингових досліджень африканської чуми свиней.

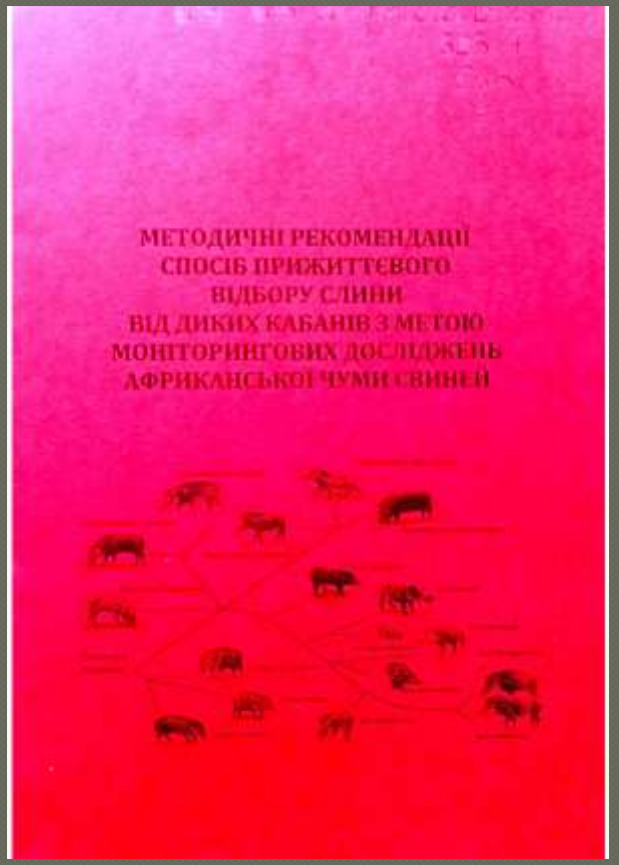

профілактика

- вакцинація
- карантин і гігієна
- біобезпека

Кассіч В.Ю., Касяненко О.І.Протиепізоотичні заходи в тваринництві : підручник. Одеса : Олді+, 2025. 336 с.

Підручник структурно поділений на розділи, що присвячені питанням протиепізоотичних заходів, що реалізуються в тваринництві. У ньому викладені лекційні матеріали та інформація для лабораторно-практичних і самостійних занять із дисциплін: "Протиепізоотичні заходи в тваринництві", "Альтернативні технології профілактики хвороб тварин", "Сучасні аспекти ветеринарної санітарії". Для студентів, аспірантів і викладачів факультетів ветеринарної медицини.

Галатюк О.Є., Радзиховський М.Л.Організація профілактичних та оздоровчих заходів при інфекційних хворобах тварин : метод. посібник. Житомир : Рута, 2013. 456 с.

Методичний посібник налічує інструктивні документи розміщені за видами тварин, що дає можливість швидко орієнтуватись фахівцям ветеринарної медицини і використовувати їх в своїй роботі

Дякую за увагу!!!

Підготувала зав. відділу

бібліотеки Бондаренко А.О.